

УДК 338.436

Ю.О. Нестерчук канд. екон. наук, доцент

Уманський державний аграрний університет

СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ РЕГІОНІВ ЯК БАЗА ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Проаналізовані причини значної диференціації регіонів з точки зору пропорційного галузевого розвитку та умови формування регіональної інвестиційної політики. Визначені напрями структурних перетворень, яких потребує економіка регіонів.

Проанализированы причины дифференциации регионов с точки зрения пропорционального отраслевого развития и условия формирования региональной инвестиционной политики. Определены направления необходимых экономике регионов структурных преобразований.

Постановка проблеми. Економіку країни не можна вважати рівноважною, якщо в регіонах складаються галузеві диспропорції. Економічна рівновага у кожному регіоні значною мірою визначається балансом виробництва-споживання, що відображує нормальний хід локальних відтворювальних процесів. Типова модель рівноважної економічної системи в регіоні, що включає зовнішнє постачання, внутрішнє виробництво та споживання та постачання на сторону, є недосконалою, адже не враховує суттєвий елемент – оптимальні резерви у всіх відомих сферах (I сфера: виробництво засобів виробництва для виробництва засобів виробництва; II сфера: виробництво засобів виробництва для виробництва предметів споживання та III сфера: виробництво предметів споживання).

Особливо це актуально для агропромислового комплексу як важливого елементу економічної системи, продукцію якого використовують близько 80 галузей, а продукцією більш ніж 90 галузей користуються різні сфери АПК. Тому стійкість економічного розвитку регіону буде залежати від збалансованої та ефективної роботи всіх його галузей та сфер. В свою чергу, стійкість розвитку економіки гарантує нормальне функціонування АПК.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням структурних зрушень у розвитку сільського господарства в міжгалузевому відношенні

надають суттєвого значення як вітчизняні науковці, так і зарубіжні вчені-економісти, особливо представники колишніх союзних республік. У роботах П.Т. Саблука, М.Й. Маліка, Д.Ф. Крисанова, М.Г. Мещерського, Ю.В. Перевалова, О.Н. Нестеренка, В.А. Яткова досліджуються відтворювальні процеси на регіональному рівні, аналізуються особливості регіону як відтворювальної системи. До них належать: відносна самостійність відтворювального процесу в регіоні, де за рахунок ввезення та вивезення забезпечується певна збалансованість розвитку економіки регіону; відкритість економіки регіону, що стимулює взаємообумовленість та взаємозалежність потоків матеріальних і фінансових ресурсів; специфічні моменти регіонального відтворення робочої сили, пропорції виробництва та розподілу валового продукту, національного доходу, фонду споживання та фонду нагромадження, джерела інвестицій, низка факторів соціальної орієнтації тощо.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є побудова моделі пропорційного галузевого розвитку регіону. Для цього необхідно проаналізувати причини значної диференціації регіонів, умови формування регіональної інвестиційної політики та визначити напрями структурних перетворень, яких потребує економіка регіонів.

Виклад основного матеріалу. На відтворювальні процеси регіону впливають умови його економічної самостійності, що формуються протягом значного історичного періоду. Якщо за централізованого управління вирівнювання умов виробництва та розподілу здійснювалось вольовими методами, то в ринкових умовах значну роль відіграє інвестиційна привабливість регіону, його місцезорозташування [1]. Деякі регіони, з цієї позиції, опинились у нерівному становищі, посилилась їх диференціація за рівнем соціально-економічного розвитку. Цей рівень певним чином визначається за допомогою зведеного матеріально-фінансового балансу. Такі розрахунки дозволяють порівняти рівень пропорційності розвитку регіонів та визначити міжгалузеві пропорції.

Однак використання балансового методу стає неефективним за наявності викривлень у статистичній звітності підприємств через труднощі у відслідковуванні обсягів виробництва та реалізації продукції за різними каналами, контрастність видів розрахунків.

Частка сільського господарства у валовій доданій вартості, створеній економікою України, становить 12,1 %, а у фінансових результатах – лише 6,2 % (таблиця), аналогічна ситуація спостерігається у центральних областях України. Це підтверджує слабку залежність наповненості бюджету цього регіону від розвитку аграрних галузей. За сприятливих умов соціально-економічного розвитку регіону та відповідної макроекономічної політики більшість підприємств, що належать до галузей згаданих вище I та II сфер і складають основу економіки регіону, здатні утримувати сільськогосподарську галузь.

Місце сільського господарства в економіці України [2]

Показники	Економіка України	Сільське господарство	Сільське господарство у % до економіки в цілому
Кількість зайнятого населення, тис. осіб	20295,7	3998,3	19,7
Основні засоби, млн. грн.	1047269	78265	7,5
Інвестиції в основний капітал, млн. грн.	75714	3381	4,5
Прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США	8353,9	227,1	2,7
Валова додана вартість, млн. грн.	307410	37339	12,1
Фінансовий результат, млн. грн.	44578,4	2768	6,2

Для цього необхідно здійснити відповідні структурні перетворення на основі оптимального державного втручання, спрямованого на стимулювання суб'єктів господарювання до формування конкурентоспроможної промисловості, до трансформації її галузевої структури у високотехнологічне виробництво з пріоритетним розвитком наукомістких галузей.

В сучасних умовах на перше місце висувається завдання реалізації регіональної структури та інвестиційної політики з врахуванням

кон'юнктури ринків різних територіальних рівнів. Стратегічним напрямом структурної перебудови економіки регіону стає докорінне технологічне переоснащення підприємств, виробництво яких зорієнтоване переважно на внутрішній ринок. При цьому враховується принцип поляризованого розвитку, що передбачає:

- реорганізацію виробництва та підвищення його ефективності;
- стимулювання збуту за рахунок стабілізації цін;
- розширення попиту на продукцію супутніх галузей через зміцнення міжгалузевих зв'язків;
- зростання корпоративних та реальних доходів окремих суб'єктів;
- збільшення інвестиційних ресурсів для технічного переоснащення підприємств та інтервенції до інших високоефективних галузей та виробництв.

Вибір інвестиційних проектів, які потребують підтримки у межах поляризованого розвитку, здійснюється з використанням таких критеріїв: 1) невеликі витрати на проект; 2) продукція матиме масштабний кінцевий попит; 3) галузь чи підприємство повинно мати внутрібласні міжгалузеві та міжвиробничі зв'язки для мультиплікування росту на інших підприємствах області; 4) у виробництві повинні використовуватись конкурентоспроможні високі технології [3].

Структурні перетворення здійснюються, в основному, за рахунок власних коштів підприємств, коштів інших структур, що входять до інтегрованих підприємств та позабюджетних фондів. На сучасному етапі, що відповідає початковій стадії зростання кривої економічного циклу, коли більшість населення країни та її регіонів знаходиться на межі бідності, „середній клас” ще не сформований, в інвестиційних процесах братиме участь, переважно, банківський і торговельний капітал, а також іноземні інвестори і самі підприємства.

Висновки. Найбільш прийнятним варіантом є розвиток інвестиційних процесів на базі інтегрованих формувань, де поєднується виробничий,

банківський і торговельний капітал. Таке поєднання прискорить розвиток інвестиційних процесів у провідних галузях економіки регіону.

Розвиток цих процесів в інших галузях і підприємствах відбуватиметься на основі мультиплікатора. Це стосується агропромислового комплексу, котрий отримає не лише технологічні лінії з переробки сільськогосподарської сировини, але і додаткові фінансові ресурси на дотації з бюджету регіону (області), який наповниться за рахунок підприємств, що входять до складу провідних галузей регіону.

Бібліографічний список. 1. Івченко Н.М. Державне регулювання інвестиційних процесів в агропромисловому комплексі // Вісник ХНАУ. – 2006. - № 9. – С.103-107. 2. Статистичний щорічник „Сільське господарство України” за 2004 рік / Державний комітет статистики України. – К., 2005. – 340с. 3. Боткин О.И. Механизм перехода к рыночной экономике. – Ижевск: „Содружество”, 1993. – 28с.